

ज्ञान शील एकता
प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद् नेपाल
चौथो राष्ट्रिय अधिवेशन
१०-१२, चैत्र, २०६८, सिद्धार्थनगर, भैरहवा

प्रस्ताव क्रमाङ्क-१

शिक्षाक्षेत्रको फितलो व्यवस्थापन

जबसम्म राष्ट्रमा शिक्षाक्षेत्रको उचित व्यवस्थापन हुँदैन तबसम्म राष्ट्र समृद्धिको बाटोतर्फ अगाडि बढ्न सक्दैन । तर कुशल व्यवस्थापन बिनाको शैक्षिक प्रणाली हामी नेपालीहरूलाई घाँटिमा अड्किएको हाड जस्तै भएको छ । देशमा व्याप्त बेरोजगारी, शिक्षित युवाहरूको विदेश पलायन, गुणस्तरयुक्त शिक्षाको अभाव, बढ्दो शैक्षिक शुल्क, निजी क्षेत्रले सञ्चालन गरेका विद्यालय तथा क्याम्पसमाथिको सरकारी नियन्त्रण फितलो देखिनु, शिक्षक/प्राध्यापकहरूले सधैंभरी स्थायी नियुक्तिका लागि आन्दोलन गरिरहने परिपाटी, आदि अव्यवस्थित शिक्षाक्षेत्रका उपज हुन् । जसका लागि विभिन्न समयमा बनेका सरकारले आफ्नो पार्टीगत स्वार्थका लागि ल्याएका र सञ्चालन गरेका शैक्षिक कार्यक्रम र नीतिहरू जिम्मेवार छन् भन्ने प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद्, नेपालको यो चौथो राष्ट्रिय अधिवेशनले ठहर गरेको छ ।

अतः यो पृष्ठभूमिमा बुद्धनगरीमा आयोजित प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद्, नेपालको यो चौथो राष्ट्रिय अधिवेशनले नेपाल सरकारसँग शिक्षा क्षेत्रको उचित व्यवस्थापनका लागि निम्न बमोजिमको माग गर्दछ ।

- १) शैक्षिक क्षेत्रमा व्याप्त व्यापारीकरण माथि नियन्त्रण गरिनुपर्ने । भौगोलिक बनावट अनुसार शैक्षिक शुल्क तय गर्नुपर्ने ।
- २) नेपाल सरकारको नीति नियम, आदेश पालना नगर्ने, कर नतिर्ने, दर्ता नभइकनै विद्यालय सञ्चालन गर्ने, जथाभावी एक भन्दा बढि विश्वविद्यालयको सम्बन्धन लिई विभिन्न विषय पढाउने शिक्षण संस्थालाई तत्कालै कारवाही गरिनुपर्ने वा सो सम्बन्धी स्पष्ट कानुन बनाइनुपर्ने ।
- ३) विश्वविद्यालय क्याम्पसमा हुने वर्षेभरिको भर्ना प्रक्रियाको अन्त्य गर्नुपर्ने र वर्षमा २ महिना मात्र भर्नाको लागि म्याद राख्नुपर्ने ।
- ४) शैक्षिक संस्थाहरू आफैँले आफैँलाई इन्टरनेशनल कलेज, नं. १ कलेज भनेर विभाजन गरेर प्रचार प्रसार गरी विद्यार्थी तान्ने गरेको पाइन्छ । इन्टरनेशनल कलेज नाम राख्ने आधार के-के छन्, यसरी नाम राख्न पाइन्छ ? आदिका बारेमा सरकाले सोधखोज गरी मापदण्ड निर्धारण गर्नुपर्ने । शिक्षाको गुणस्तर, भौतिक पूर्वाधार, वातावरण आधारभूत शैक्षिक सामग्रीको उपलब्धता आदिका आधारमा शैक्षिक संस्थाको गुणस्तरको मापन गरेर स्तर छुट्याइनु पर्ने ।
- ५) आज पढेलेखेका युवा माझ उदासिपन अर्थात् नैराश्यता देखा परिरहेको तथ्यलाई आत्मसात् गर्दै व्यावहारिक एवम् नैतिक शिक्षामा जोड दिनुपर्ने । कृषि र घरेलु, साना तथा मझौला उद्योगलाई लक्षित गरी शैक्षिक जनशक्तिको उत्पादन गरिनुपर्ने ।
- ६) नेपाललाई कृषि प्रधान राष्ट्र भन्ने तर कृषि विषयलाई राज्यले माध्यामिक तहमा वैकल्पिक विषयका रुपमा राखेर पढाउने नीति परिमार्जन गरी कृषि विषयलाई माध्यामिक तहमा अनिवार्य गरिनुपर्ने ।
- ७) जापान र चानाको शैक्षिक परिपाटिको मिश्रण गराएर नेपालमा पनि बच्चैबाट बाल मनोवैज्ञानिकको सहायता मार्फत् बच्चाको शैक्षिक आकर्षणको पहिचान गरेर उसको इच्छा र चाहानालाई ध्यानमा राखेर त्यहि, अनुरूपको व्यावसायिक शिक्षा पद्धतिको विकास गर्नुपर्ने ।
- ८) शिक्षालाई शान्ति क्षेत्र घोषणामात्र गरेर पुग्दैन कार्यान्वयन पनि गर्नुपर्ने । विद्यालय/विश्वविद्यालयलाई राजनीतिक हस्तक्षेपबाट मुक्त गर्नुपर्ने । पठन पाठन हुने बेलामा र परीक्षाको समयलाई लक्षित गरी शिक्षण संघ संस्थाहरूमा गरिने शैक्षिक हडताललाई निरुत्साहित गर्नुपर्ने ।
- ९) विश्वविद्यालय शिक्षण संस्था एवम् क्याम्पस कलेजमा विद्यार्थीबाट संकलित शुल्क अनुसार त्यो विद्यार्थीहरूको हक र हितमा खर्च भए नभएको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने, तोकिएको शीर्षकमा खर्च भए नभएको विवरण हेर्ने प्रभावकारी प्राज्ञिक संयन्त्र बनाउनु पर्ने । - जस्तै शैक्षिक भ्रमण तथा अनुसन्धान, विद्यार्थी कल्याणकोष, स्वतन्त्र विद्यार्थी युनियन क्याम्पस विकास खर्च, प्राचार्य कार्यालयलाई तिर्ने शुल्क, विभागीय शुल्क इत्यादिका नाममा संकलन गरिएको चर्को शुल्क तोकिएको शीर्षकमा खर्च भएको नभएको अनुगमन गर्ने प्रभावकारी संयन्त्रको निर्माण गर्ने ।

- १०) वर्तमान शिक्षा नीति नै समय सान्दर्भिक र उपयोगी छैन । त्यसकारण शिक्षा नीति परिवर्तन गरी त्रि-सूत्रीय शैक्षिक नीति (सूचनामूलक शिक्षा, नैतिक शिक्षा र व्यावसायिक शिक्षा समावेश गरिएको शिक्षा नीति) को निर्माण गरी लागू गर्नुपर्ने ।
- ११) नेपाल सरकारले वि.सं. २०६२ श्रावण २० गते लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयको स्थापना गरेको भएता पनि हालसम्म शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन नहुनुले कतै लहडका भरमा विश्वविद्यालय सञ्चालन गर्ने परिपाटी त बस्दै छैन भन्ने आभास भएको छ । निश्चित वर्ग र समुदायलाई खुशी तुल्याउनका लागि मात्र विश्वविद्यालय स्थापना गर्ने परिपाटीले शैक्षिक क्षेत्रको वातावरण नै बिग्रन सक्ने तर्फ सचेत हुनुपर्दछ । तसर्थ नयाँ विश्वविद्यालयको स्थापना गर्दा वा स्थापनाका लागि स्वीकृति प्रदान गर्दा विश्वविद्यालय आत्मनिर्भर हुने विकल्पको खोजी गरेर मात्र स्थापना गरिनुपर्दछ । त्रिभुवन विश्वविद्यालयलाई पनि विस्तारै आत्मनिर्भर बनाउँदै लैजाने रणनीति अवलम्बन गरिनुपर्दछ र लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयमा छिटो भन्दा छिटो शैक्षिक सत्रहरू सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ ।
- १२) नेपाल सरकारले ल्याएको युवा नीतिमा “य’वा” भन्नाल (\$ — ^! [वष}का [उम; /[मूहका महिला, प;’ष तथा त;[I [लिङ्गीहरूलाई } जनाउनछ [भनी उल्लेख गरिएको छ । ४० वर्षसम्मको उमेर समूहलाई युवाको परिभाषा अन्तर्गत राख्दा उच्च शिक्षा हासिल गरेका दक्ष जनशक्तिले प्रत्यक्ष लाभ लिने सम्भावना कम हुने हुँदा हाललाई ३५ वर्षसम्मको उमेर समूहलाई युवा परिभाषा अन्तर्गत राखिनुपर्ने ।
- १३) शैक्षिक बेरोजगारी बढिरहेको बेला सरकारले ल्याएको युवा स्वरोजगार कोषको सही सदुपयोग हुन सकिरहेको छैन । उक्त कोषबारे धेरै युवा अनभिज्ञ छन् । त्यसैले सरकारले उक्त कोषको बारेमा युवामाझ जानकारी गराई उक्त कोषबाट लक्षित वर्गले प्रत्यक्ष फाइदा लिने व्यवस्था मिलाउने ।
- १४) सोलार कार बनाउने, ग्लाइडर बनाउने, लगायतका नयाँ नयाँ प्रविधि र उपकरणको निर्माण गर्ने प्राविधिक क्षेत्रका उर्जावान विद्यार्थीहरूको प्रोत्साहनका लागि छुट्टै शिक्षा नीति बनाइनु पर्ने । शिक्षा मन्त्रालय स्वयंले प्रत्येक वर्ष विशेष कार्यक्रम गरी त्यस्ता प्रतिभावान् विद्यार्थीहरूको सम्मान गर्नुपर्ने ।
- १५) धार्मिक विविधताको आधारमा कुनै धर्मावलम्बीलाई राज्यले अनुदान स्वरूप पठनपाठनका लागि बजेट छुट्टाईने र कुनै धर्मावलम्बीलाई वेवास्ता गरिने परिपाटिको अन्त्य गरिनु पर्ने ।
- १६) क्षेत्रगत पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको निर्माण गरी कृषि, पर्यटन, संस्कृति जस्ता विषयलाई पाठ्यक्रममा समावेश गराई क्षेत्रीय रूपमा नै विषयगत दक्ष व्यक्तिहरू उत्पादन गर्नुपर्ने ।
- १७) सरकारले शिक्षक लाइसेन्स दिनका लागि निर्धारण गरेको मापदण्ड अनुरूप सबै पक्षलाई समेट्न नसकेको र विज्ञान शिक्षकहरू लाइसेन्स प्राप्त गर्न अयोग्य भएकाले विज्ञान तथा गणित शिक्षकको बारेमा सरकारले चासो नदेखाएकाले यसको विकल्प सोचिनु पर्ने ।
- १८) शिक्षक लाइसेन्सको नाममा सरकारले नेपाली जनताका छोराछोरी माथि गरेको भार लगाई चन्दा संकलन गर्ने कार्य तुरुन्त रोकियो प्रथा खारेज गरिनु पर्ने ।
- १९) विद्यार्थीले विद्यालयमा एकथोक पढ्ने, लोकसेवा आयोगको प्रश्नपत्रमा अर्कोथरी प्रश्न सोच्ने र पास गरे पश्चात काम गर्न जाँदा फरक शैलीमा काम गर्नुपर्ने देखिएकाले सरकारले आफै निर्धारण गरेको विषय आफ्नै लागि अनुपयुक्त घोषणा गरिरहँदा समेत परिवर्तन गर्न नसकिरहेको अवस्थामा यसको कार्यान्वयन पक्षमा जोड दिनुपर्ने ।
- २०) भाषाकै कारणले गर्दा नेपाली मातृभाषी बाहेक अन्य भाषीलाई निजामतिक्षेत्रमा प्रवेश गर्दा कठिनाई उत्पन्न हुने भएकाले यस्ता फरक भाषा भएको समुदायलाई विद्यालय शिक्षामा नै राष्ट्रिय भाषाको उचित ज्ञान हासिल गर्ने वातावरण बनाइनुपर्ने ।
- २१) हाल विद्यालयमा प्रा.वि. तहमा भर्ना भएमात्र पनि पास गर्ने पर्ने बाध्यता सिर्जना गरेको अवस्थामा साक्षरता प्रतिशत मात्र बढाउन गरेको सरकारको यो कदम राष्ट्रघाती हो त्यसैले तुरुन्त यो कदम सच्याइनु पर्ने ।
- २२) राज्यले हाल गरिब, दलित, आदिवासी, जनजाति, उत्पीडित र महिलाको आधारमा जुन कोटा प्रणाली निर्धारण गरी आरक्षणको व्यवस्था गरेको छ यसले वास्तविक शिक्षित व्यक्तिमा रोजगारी पाउन नसक्दा उदासीपन आउने हुन्छ । त्यसैले शैक्षिकक्षेत्रमा पढ्ने व्यवस्थामा यी कमजोर वर्गलाई विशेष प्राथमिकता दिइ योग्य बनाइ खुल्ला प्रतिस्पर्धा मार्फत् रोजगारी दिने परम्पराको थालनी गरिनु पर्ने ।
- २३) कार्यगत दक्षता भएको मानिस जसको हातमा सिर्जनशिलता, कलाकारिता तथा कालिगढी पेशा छ । उनीहरूलाई राज्यले पहल गरी उनीहरूको पेशालाई शिक्षणा संस्थामा परिणत गराई उनीहरूको पुस्तौनी पेशा नयाँ पुस्तामा हस्तान्तरण गर्ने व्यवस्था मिलाएमा उनीहरूको पुस्तौनी पेशा पनि सुरक्षित हुने र यस्ता व्यक्तिमा हौसला समेत बढाउने ।

ज्ञान शील एकता

प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद्, नेपाल

चौथो राष्ट्रिय अधिवेशन

१०-१२, चैत्र, २०६८, सिद्धार्थनगर, भैरहवा

प्रस्ताव क्रमाङ्क-२

संघीयता र राज्य पुनः संरचना

ऐतिहासिक जनआन्दोलन २०६२/०६३ को जनचाहना अनुरूप जनताद्वारा जनताको लागि प्रत्येक नेपालीले चाहेजस्तो सबै जातजाति र भाषाभाषीको विशिष्टतालाई बचाउन आफ्नो देशको मूल कानून संविधान आफै बनाउने अपूर्व ऐतिहासिक अवसरलाई लामो संक्रमणकालीन अस्थिर अवस्थाले विचलित पारेको छ । साथै राष्ट्रका सम्पूर्ण संयन्त्रहरू व्यवस्थापिका, न्यायपालिका, कार्यपालिका अव्यवस्थित र कमजोर देखिइरहेका छन् । देशको शैक्षिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, राजनीतिक क्षेत्र अस्तव्यस्त भएको छ । हत्या, अपहरण, बन्द, हडताल, दैनिक आवश्यक उपभोग्य सामग्रीको अभाव जस्ता समस्याबाट नेपालीहरूले अशान्ति महसुस गरिरहेका छन् । यस विषम परिस्थितबाट नेतृत्वपक्षले देशलाई निकास दिन नसकेकोमा प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद्, नेपालको यो चौथो राष्ट्रिय अधिवेशन खेद प्रकट गर्दछ ।

दश वर्षे शसस्त्र द्वन्द्वबाट शान्तिको मार्गतिर लम्कन लागेको बेलामा हाम्रो एकता र राष्ट्रिय अखण्डतालाई कमजोर बनाई आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्न कतै धर्मको नाममा, कतै सेवाको नाममा त कतै विचारको नाममा विभिन्न खाले कुकर्महरू र षड्यन्त्रहरू नेपालमा भइरहेको अनुभूति हामी सबैले गरेका नै छौं । साथै नयाँ संविधान निर्माण र राष्ट्रको पुनःसंरचना गर्ने कार्यलाई विभिन्न शक्तिहरूले आफ्नो अनुकूलता अनुसार ढाल्ने प्रयास गर्दैछन् भन्ने यथार्थ राज्य पुनःसंरचना आयोगले सरकारलाई दुईवटा छुट्टाछुट्टै प्रतिवेदन बुझाएबाट पनि प्रष्ट हुन्छ । अझ आयोगका बहुमत सदस्यले जातिय राज्य सहितको ११ प्रदेशको प्रस्ताव गरेबाट आयोगका सदस्यले पार्टीगत एजेण्डालाई प्राथमिकता दिएको हो कि भन्ने सर्वसाधारण नेपालीले बुझेका छन् । यसरी संविधानसभा निर्वाचन सम्पन्न भएको चार वर्ष बितिसक्दा पनि देशको शासन प्रणालीको स्वरूप राजनीतिक वृत्तमा पारित हुन नसक्नु दुःखद कुरा हो ।

अतः यस्तो संवेदनशील घडीमा राष्ट्रिय स्वार्थ, राष्ट्रिय एकात्मता र अखण्डताको लागि आम नेपालीमाझ संविधानसभा, राजनीतिक दल, सरकार, विद्यार्थी, युवा, शिक्षक, शिक्षाविद् र बुद्धिजीवीहरूलाई निम्न बुँदाहरूप्रति चिन्तन मनन गर्न प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद्, नेपालको यो चौथो राष्ट्रिय अधिवेशन अपिल गर्दछ ।

- १) संविधान निर्माण पश्चात् नै देशमा विकास निर्माणका कार्यहरू अगाडि बढ्ने हुँदा छिटो भन्दा छिटो निर्धारित समय भित्र नै संविधान निर्माण गर्नको लागि संविधानसभा, राजनीतिक दल लगायत सम्पूर्ण निकाय एवं सरोकारवालाहरू तथा आम नेपाली एकजुट हुनुपर्दछ ।
- २) राज्यको पुनःसंरचना आफ्नो दल, जाति, भाषा र क्षेत्रको आग्रह त्यागेर जातिगत र भाषागत रूपमा नगरी अध्ययन-अनुसन्धान र व्यापक छलफल गरी वैज्ञानिक, आर्थिक, भौगोलिक विकासको आधारमा गरिनुपर्दछ । साथै राज्यको शासकीय स्वरूप स्थानीय तहमा स्वायत्तता प्रदान गर्दै अधिकारको हस्तान्तरण गर्ने खालको हुनुपर्दछ । देशलाई जाति र भाषाका आधारमा विभाजन गरिए कसैको कुत्सित प्रयास र निहित स्वार्थ पूरा हुनेछ, साथै यस्ता घोषणाहरूलाई भोलि संविधान मार्फत् संस्थागत गरिएको खण्डमा देश विखण्डनमा जाने र देशको प्रतिष्ठा एवं अस्तित्व नै समाप्त हुने निश्चित प्रायः छ । त्यसैले वर्तमानमा देशको राष्ट्रिय एकता नै सर्वोपरी हुनुपर्दछ ।
- ३) नेपालको भौगोलिक र जातिय विविधतालाई एकताको सूत्रमा जोड्ने तत्त्व भनेको नेपालको सांस्कृतिक र सनातन धार्मिक पहिचान नै भएकोले त्यसलाई संविधानमा स्पष्टरूपमा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।
- ४) नेपालको राष्ट्रियताको आधार नै सनातन नेपाली संस्कृति हो र जानकी, पशुपतिनाथ, लुम्बिनी, मुक्तिनाथ, पाथिभरा, नारायणी, आदि राष्ट्रियताका प्रतीक हुन् भन्ने भावनाको विकास आम नेपालीमाझ रहिरहनु पर्दछ ।
- ५) सेनालाई राजनीतिकरण गर्नु हुँदैन । लोकतन्त्रमा सेना स्वतन्त्र र स्वायत्त हुनुपर्दछ ।
- ६) लोकतन्त्रमा प्रशासन, न्यायपालिका, सेना र सुरक्षा निकायबीच परस्पर तथा सुन्दर सन्तुलन कायम गराउनु पर्दछ ।
- ७) देशको शिक्षा, सुरक्षा, न्याय र प्रशासनलाई दलगत राजनीति भन्दा माथि राखेर स्वतन्त्ररूपमा राष्ट्रको उन्नति र प्रगतिको लागि कार्य गर्ने वातावरण उपलब्ध गराउने लोकतान्त्रिक व्यवस्था बनाउनु पर्दछ ।
- ८) युवाहरूलाई देशको उन्नति र प्रगतिको लागि सोच्ने, विकास गर्ने र कार्य गर्ने वातावरण देशले उपलब्ध गराउनुपर्दछ ।

- ९) आर्थिक अनुशासनहीनता, दण्डहीनता र अटेरीपनको अन्त्य हुनुपर्दछ ।
- १०) लोडसेडिङको अन्त्य गर्ने विकल्प खोजिनुपर्दछ । आम जनताले उपभोग गर्ने बिजुलीमा राजनीतिक कमिशनको खेल बन्द गर्नु पर्दछ । विद्युत् बढि चुहावट हुने क्षेत्रमा बढि लोडसेडिङ होइन चुहावट नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।
- ११) चीन र भारतसंगको कुटनीतिक सम्बन्धलाई सुमधुर र मर्यादित बनाउनुपर्दछ । सबै नेपालीको आस्थाको केन्द्र लुम्बिनी, पशुपतिनाथ, मुक्तिनाथ लगायतका क्षेत्रमा विकासका नाममा हुन लागेको राजनीतिकरण बन्द गरिनु पर्दछ ।
- १२) सबै जातजाति र भाषाभाषी बीच अधिकारका लागि भइरहेको हानथाप र वैमनस्यता हटाउन सरकारी एवं स्थानीय स्वतन्त्र संस्थाबाट ठोस कदम चालिनुपर्दछ ।
- १३) हाम्रो देशको बौद्धिक वर्गले स्वरोजगार कार्यक्रमको प्रलोभन देखाइ भाषण मार्फत् विदेशिएको शिक्षित बेरोजगारहरुलाई आकर्षण गर्ने काम गरेको तथा तिनै व्यक्तिले फेरि रेमिट्यान्सको समर्थन गरेको अवस्थामा राज्य स्वयंले रेमिट्यान्स के हो भन्ने नबुझिरहेको अवस्था छ रेमिट्यान्स भनेको विदेशिएका नेपालीले वहाँ काम गरी पठाएको रकम मार्फत् सरकारले प्राप्त गर्ने ट्याक्स हो र जुन दीर्घकालीन राष्ट्र विकासको माध्यम नभएको र यसको समर्थनमा बोल्नु भनेको वैचारिक दरिद्रताको चरमविन्दु देखिन आउँछ । त्यसैले राज्यले आफ्नो वास्तविकता जनतासामु राख्नु पर्दछ ।

राज्य पुनः संरचना गर्दा माथिका बुँदाहरुलाई समाहित गर्न प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद्, नेपालको यो चौथो राष्ट्रिय अधिवेशन नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछ । इतिहासको यो लामो कालखण्डमा विश्व मानचित्रमा आफ्नो छुट्टै पहिचान स्थापित गर्न सफल नेपाललाई दलीय स्वार्थका आधारमा टुक्राउन पाइँदैन । हिमाल, पहाड र तराईमा बस्ने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सुन्दर देश नेपाललाई उन्नति र प्रगतिको मार्गमा लैजानबाट रोक्ने दुस्साहस कसैले नगरे हुन्छ । सरकार तथा राजनीतिक दलहरुले अब पनि विगतबाट पाठ नसिकी राष्ट्रहित भन्दा पनि निहित स्वार्थ पूर्ति गर्ने उद्देश्यका साथ राज्यको शासन प्रणाली निर्धारण गरेमा नेपाली जनता पुनः उनीहरुको विरुद्धमा उत्रन सक्ने चेतावनी दिँदै प्राज्ञिक विद्यार्थी परिषद्, नेपालको यो चौथो राष्ट्रिय अधिवेशन छिटोभन्दा छिटो शान्ति प्रक्रिया सिद्धाई जेठ १४ भित्रै संविधान निर्माण गर्न नेपाल सरकारसँग माग गर्दछ ।

हिमाल, पहाड, तराई—हामी सबै दाजुभाई
नेपाल आमाको जय ।